

« تۈرك يوردى » بو صايسىدە اورمىشچى يىلك
بىر نىچى جەلدەن بىر يىل يوردى مەدەنىيەت ئابونتە لىمىزك
كچىكە دە قىدە لىمىزك يىلكىلەردى رەھبەرلەر .

تۈرك يوردى

ناشرى : تۈرك يوردى

مەدەنىي : آق جورە اوغلى يوسف

يىل ۳

صاى ۱۲

۲۰ شىباط ۱۳۲۹

74
②

بورادە گورولپورکە دوغان آرککلر قیزلردن زیادە ؛ فقط اولن قادینلر
 آرککلردن آزدەر . آرککلرک دوغانلریلە اوئلری آراسندە پک آز بر فرق
 اولدینی حالە قادینلردە بونسبت حایلجە تناقص ایدیور . گله جک مکتوبلریمدە
 گورولەجکدرکە آیدین ولایتندە قادین نفوسی آرککلدن آرتیقدر . بوکا بعضی
 سیلر بولاییورم : برچوق کویلردە قادینلر چالشیور ، آرککلر اوطوریور .
 وقادینلرک قازانجاریلە یاشیورلر . آرککلردە تنبک و عشرت خایلی تخریب یاییور .
 قادینلر تارلارلدە و بازارلردە یاشادقلری ایچون قاپالی حیياتک فسا تاثیرلردن
 قورتولیورلر . کویلردە تستر پک سسطحیدر ؛ عشرتقردە ایسه یوق کییدر .
 بو آجیق هوادە یاشایش و سى قادینلری اولدجق قورویور .

فاطم نامی

صورتو رهوا بلر

آوروپادە اوقویان تورک طلبه سندن آلیان جوابلر

« تورک یوردی ، نک ۳ نجی ییلینک ۲ نجی صایسیندە ، یعنی تام دورت
 بوجوق آی اول ، اوروپادە اوقویان طلبه مزدن بر سؤال سورمشدق . بو
 سؤال ، « لوزان تورک یوردی ، نک برسنه قدر اقدام نشر ایتدیکی « اسویچرەدە
 تحصیل ، رساله سنک و او صرەلردە اوروپا سیاحتی ایتش بر تورک غزتمه جیسنک
 مطالعەلری اوزرینە خاطریمزە کلشدی . سؤالده دیوردککە :

« اورپادە تحصیل بولونانہ طلبه و معلملرە حکومت طرفندە تحصیل
 ایملن شریلر فضلیمیر ، فاقیمیر ، آزیمیر ؟ - فضلہ دیا اکسیک اولقدن
 نه کی محذولر طوغدیلمیر ؟ - شریلر تحصیلمیرە حکومت طرفندە طویلمیرە
 بلك اصولی موافقیمیر ، بوقسہ طلبه نک بولونجفی شره ، تحصیل ایلمه جکی
 شعبه علمیه کورە آیلقلرک مقداری دکیتملیمیر ؟ - هوا بلرک ، طبیعی ، دیلر
 دربقدرله تأیید ایلمیلمیر اولدسی لازمدر . »

بو صورتلە سؤالی وضع ایتدکدن سوکرەدە ، بلنک بر آز سادە دلانہ

دوشونجه لرله « اوروپاده کی طلبه نك سواللریمیزی نظر دفته آلوب جدی جوابلر کوندره چککرینه امیدلی بز . » دیوردق .

شیمدی به قدر اوروپاده کی تورک طلبه دن یالکنز اوچ جواب آلدق . بو اوچ جوابدن ایکینسی دولت عثمانیه تبعه سی اولمایان و بناء علیه بالطبع عثمانلی معارف نظارتندن ماهیه آلمیه رق ، کندی آقچه لرله اوروپاده اکمال تحصیله جالیشان ایکی تورک کنجی یازیورلر . اوچنجی جوابی کوندرن عثمانلی تورکیدر . مطالعه لرندن جالیشقانلی ، جدیلی ، اعتدالورولکی بک آجیق کورینن بو اوچنجی مخبریمزک حکومتدن آلمان آیلقله می ، یوقسه واردات ذاتیه سیله می تحصیل ایتدیکی بزجه معلوم دکلدرد .

سوالمزه جواب ویرمک التفاتی دریغ ایتمین بو اوچ افندیگ اوچی ده حکومتک طلبه به تخصیص ایتدیکی ۲۵۰ ، ۳۰۰ فرانق آیلنی فضلہ بولمقده اتفاق ایدیورلر . ایچلرندن بریسی فضلہ تخصیصاتدن تولد ایدم بیلجک محذورلر حقده بر شی دیمور ؛ دیکری محذورلرک تخصیصات مقداريله آرتوب اکسیله جکی ظننده دکلدرد ؛ مسأله یی لایق اولدینی اعتنا ایله تدقیق ایدن اوچنجی مخبریمز ایسه ، فضلہ تخصیصاتدن تولد ایدن محذورلری ده بک انی کوستیور .

« تورک یوردی » ، اوروپاده کی تورک طلبه نك یالکنز شخصلرینه دکل ، مملکتیمزک استقبالیله تعلق اولان بو مسأله به ، بر جهتن لذائذ حیاتیه لرینه طوقونمق احتمالی اولسه بیله ، دها جوق اهمیت ویرم چککرینه ، منصفانه وییطرقانه مطالعه لرینی یازوب کوندره چککرینه امیدلی ایدی . بو امیدنده آدانماسی ، بر درجه به قدر کنجلیکمز حقده آدانماسی دیمک اولدیغندن جدا متأثردر . « اسویچرمده تحصیل » ی یازانلرک بعضاری هنوز اوروپاده بولندقلرندن اولردن اولسون بر سس ایشیدیلیمه حکمیدی ؟ .

سوالمزه کلن جوابلردن اوچونجیسی بو کون عیناً درج ایدیوروز ؛ دیکر ایکینسی دن

کله جک صایمزه قوروز .

« تورک یوردی » رساله محترمه کزک اوچنجی ییلنک ایکنجی صایسنده « آوروپاده اوقویان طلبه مرادن بر سوال » سرلوحه سی آلتنده بر استیضاح کوردیم . واقعا شمدی به قدر ایچه بر وقت کچمش ایسه ده متعاقب صایلرده بوکا قارشى بر جواب بوله مدیفندن

شو بر قاچ سوزی یازمی لزومسز صایمورم . مجموعه نك يالکز بر ایکی کون اول طرفدن اوقونایلمسی ، بو تأخرم ایچون بر معذرت عد ایداسنی رجادن صوکره اصل موضوع بحثه کچیورم . مسئله نك روسی شوندن عبارتدر : حکومتز اکمال تحصیل ایچون آوروپایه کوندردیکی طلبیه بر معاش ویریور ؛ بو معاش حدندن فضله میدر ، آزمیدر، یوقسه تمامیدر؟ بو آیلقلر زیاده ویا اکسیک ایسه اوندن حاصل اولان یولسلقلر ومحدورلر نه لردر ؟

بن تحصیلمی فرانسه ده یاقمده اولدیغمدن یالکز بو مملکتده کی مسلکداشلر مه ویریلن شهریه لر حقنده بر فکر یوروده یلیرم . مطالعاتک دها قطعی و بیاناتک دها صریح اولسی ایچون هم دلیل هم ده مثال ایرادی لزومنه ، محترم امضا صاحبی « آ. ی » بک کبی بن ده قائم . بو بحثده فرانسه یه کوندریلن طلبیه یی ایکی قسمه آیرمق ضروریدر . برنجی قسمه ، دارالفنونلرده درس تعقیبه کفایت ایده جک قدر فرانسه زجه بیئلر داخل اولویور . بونلرک مصرفلری مداوم اولدقلری شعباته عائد قید و امتحان پارملری ایله تعیش اجرتندن عبارتدر . هر درسک ایجاب ایده جکی مصارف تحصیلیه ایسه بردکلدر . چونکه بعضلرنده تمرین ، تجربه و تطبیقات عملیه وار ، بعضلرنده یوقدر . مثلاً حکمت و کیمیا درسلرنده تطبیقات و تجربه ساعتلی ایچه فضله در . طلبه بو ساعتلر وقوللانینی آلتلر نسبتده بر اجرت ویرمکه مجبوردر . ریاضیات درسلرنک بعضیسنده نه تمرین ، نه ده تطبیقات وار ، دیگر بر قسمنده ایسه یالکز « تمرین Exercices » وار . دیماک که هر شعبه نك کندینه مخصوص برر مصرفی واردر . ایشته بوسبدن دولای حکومت کوندردیکی طلبیه بو مصرفلرک حسابی آیری طوتسه تعیش مسئله سندن باشقه برشی قالمیور . فرانسه نك اوچ مختلف شهرنده بولندم : مون پللیه ، قله رمون فران و لیون . بو اوچ بلده ده غذا و مسکنک ایجاب ایتدیکی مصرفلر همان یکدیگریک عینیدر . هم صهی ، هم کافی ، هم وسطی طعام اجرتی ایچون یتیش فرائق آیلقله لوقاطعه و حتی عائله پانسیونی بیله قولایلقله بولنور . حکومت طرفندن کوندریلن طلبه آراسنده بوفیات ایله یننردن بر جوق آرقداشلرم واردر . اسکان جهته کلنجه بوده هم صهی ، هم کافی ، هم وسطی اولقی اوزره اوتوز فرائق ایله تأمین اولونه ینیر . بویه هم صهی ، هم کافی ، هم وسطی براوطیه واقعا حکومت حسابنه کوندریلن طلبه نك بر جونی تنزل ایتمیور . لکن طبیعی آلدقلری آیلقی ایله بو خصوصده دها فضله جه بر مصرفی استخفاف ایده بیلرلر . فقط شعشه و دبدبه بر طرف ایدیلیرسه ، بر طلبیه لازم بوتون شروطی محتوی اولقی اوزره بو اجرتده اوطلر طولودر . بوندن ماعدا اوایچنده مصارف تسخینه ، چاشیر و تمیزلک ، حمام و تراش مصرفی اولقی اوزره اون بش فرائق یتیشیر . طوتولان اوطله ده الکتریک ویا هوا غازی ایله تنویرات اوتوز فرائق فیاته داخل اولدیغندن ضیا ایچوق آیریجه برشی علاوه ایتمیورم .

بوندن ماعدا سنه لک البسه وسائره مصارفی وار . بری یازلق ، بری قیشلق ایکی قات البسه ایچون سکسانردن یوز آلتیش فرائق صرف ایدیلیرسه بک موافق بر صورتده تلبس ایدیش اولور . ایچ البسه مصرفی اولقی اوزره ده سنه ده سکسان فرائق کافیدر .

یوتون بو مصرفلره برده مصارف خصوصیه اولق اوزره بر طلبه ایچون آیده یکریمی فرائق کافی دکللی ؟ اگ مهم اولان بر مصرفی دهها اونوقایلم اوده کتاب اجرتیدر . بو اجرتده هر شعبه فنه کوره آز جوق دکیثیر ایسه ده آره ده کی فرق شایان ذکر دکلدر . بر طلبه سنه ده یوز یکریمی فرائق بوخصوصه آیدر ایسه کندینه لزومی اولان فی کتابلرک هیچ برندن قطعاً محروم اولماز . او حالده شو متفرق مصرفلری جمع ایدم . سنه ک مصرفلر شونلردن عبارت ایدی : ایکی یوز قرق فرائق البسه ، یوز یکریمی فرائق کتاب بوکا سنه ده بر قیشلق قاپوت وقوندره وسرپوش علاوه سی لازم اولدیغنی شیمدی تحطیر ایدم . بونلرده سکسان ، قرق بش واون بش فرائق ایله تأمین ایدیلیرکه مجموعی یوز قرق فرائق ایدر . یوقاریده کی سنه ک حسابه بونی قاتارسق بیله ایکی یوز قرق ، یوز قرق دهها اوچ یوز سکسان ، فرائق ایدرکه اون ایکی یه تقسیم اولنورسه آیده اوتوز بش فرائق طوتار . یمک ، اوطه و مصارف سائر اولق اوزره ده یوز اوتوز بش دهها قاتیلیرسه آیده یوز اوتوز بش اوتوز بش دهها یوز یتمش فرائق طوتار .

فرانسه ده اوچ سنه ک تحصیل حیاتک بکا کوستردیکی تجربه لرمه استناداً یایدیم شو مصارف لوحه سی ظنمه کوره طوغری یه پک یقیندر . بو شروط داخلنده فرانسه ده بر طلبه رفاه تام ایچنده وظیفه مودوعه سی ایفا ایده بیلیر .

آیده یوز یتمش فرانقدن فضله ویریلن پاره ظن عاجزی یه کوره طلبه یی نازلانقدن باشقه بر شی دکل ، حدی کچن بر مصرفدر . فرانسی طلبه سی بزم حکومت طلبه سنک آیده ایکی یوز الی فرائق آلدیغنی ایشدکاری زمان کوزلری حیرت و غیظه ایله طولار . بولغار طلبه سنه ویریلن معاش یالکیز یوز الی فرانقدن و ظن اتم که بشقه بر حکومت یوللادیغنی هوسکاران عرفانه بوندن زیاده بر آیلق ویرسین . حال بوکه حکومت طلبه سنک یوزده دوقسانه ایکی یوز الی ، یوزده دوقوزینه اوچیوز ویرینه ایکی یوز الی فرانقدن آشاغی معاش ویریبور . ظن عاجزی یه کوره بوباره نک یوز یتمش فضله سی کنه معارف ایچون باشقه بر بولده صرف اولنسه یدی الیه ایدیلن نمره لک دهها برمتلی فضله فائده لر تأمین اولنورده ی . حکومتک اوچیوز فرائق معاش ویردیکی کیمسه لر آره سنده مملکتزده معلمک ایدوبده فرانسه یه کوندریلنلرده وارددر . مومی الیه طیبی یوز یتمش فرانقدن فضله ، یعنی معاش اصلیلری مقداری آیلق آلفه پک حقلیدرلر . فقط طلبه صفیه یوللانلر طیبی اولردن فرقلیدرلر .

حکومتز ایلک سنه لر کوندردیکی طلبه یه دخوله ، قیدوساثره اجرت تدریسه لرینی آیریمجه ویرمیوردی . فقط شو صره لرده بر قسمنه بومصارفی ده تأدیه ایدیور . بومصارفی آیریمجه تأدیه اتمدیکي تقدیرده ایکی یوز الی فرائق معاشلرندن شو یاره یی طرح ایدنلر کنه یوقاریده کی حسابه کوره جوق جوق معاش آلیورلر . چونکه ایلک دارالفنونه کیررکن یوز قرق فرائق ویریلور ، ایلک سنه یوز یکریمی فرائق قیدیاراسی ایله تطبیقات اجرتی که اوده نهایت یوز یکریمی فرائقی کیمز . اوده نیور . متباق سنه لر ایسه حد اصغری بیله الی وحداعظمی یوز یکریمی فرائق مصرف وارددر . یوتون بونلره هر سنه اوتوز بش فرائق امتحان یاره سی ده

علاوه ايتك لازم . بوتون بونلرك وسعطيسى آيدە يكرى فراتنى كچميور . ديك كه يوز الليدن يوز طقسان چيقارسە آلتىش فراتنى فضله قاليور .

كچەلم ايكنجى قسم طلبه يە : بوقسە دارالفنون درسلىرى تعقيبە فرانسىزجه لرى كافى اوليان طلبه داخل اوليور . بونلرك بر دفعە كوندرلىسى او قدر موافقى ؟ مادام كه فرانسىزجه لرى كافى دكل ، درسله دوامه آلتىنجه يە قدر صرف ايدە جكلرى وقت طرفندە حكومت اولرله فضله بر مصرف تأديه سە مجبور اوليور ديكدر . فقط بعض اسبابە مبنى بو قبيل طلبه ده فرانسىە كوندرلدىكى تقديرده اولرله بر آرز زياده جه معاش باغلامق ضروريدر ، قناعتندەيم . چونكه اولر فرانسىزجه اوكرنك انجون خصوصى معلم طوطقه حتى بر آرز بهالى به كان عائلە حياتى يشامغه مضطردرلر . فقط اولرله ده ايكي يوز فراتنى كافيدر . اكر حكومتك طلبه سە فضله معاش ويرديكنە قانع اولديسەق بونلرك محذوري كشف ايتك كوچ برشى مى در ؟ اولاً بومعارف بودجه سنى اسراف ايله ضعيفلشديرمك ؛ مثلاً يوز طلبه يرينه يتىش طلبه يتيشديرمكدرد . بوده طبيعى آرزو اولنه حق بر خطا دكلدر . باخصوص مملكتك ثروت واقتصاد جهتيله نه قدر كرى ده قالدنى معلوم اولدينى ، فقير اهالىك حكومته شو باره لرى تدارك خصوصندە چكديكى مشكلات آشكار بولندينى جهتله بويله بر سماحت فوق العاده نك لزوم سزلىنى ، يا كلشلىنى كندندن ميدانه چيقار .

ثانياً بعض ذواتك مطالعاتى وجهله فضله باره الله موجود اولدجه انسان نه قدر منفعتنى مدرك اولسه كنه اكلنجه يە خدمتدن فضله نمايله معروضدر . معافيه بو بر قاعده عمومى قسطيه دكلدر . بن اويله طلبه طانيورم كه كنديلرينه آيدە بيك فراتنى ويرلسه بونى مالا يعنى ايله وقت كچيرمكه بر آلت اتخاذ ايتمكدن صرف نظر مملكتلرينه عودتده الرنده كتبخانه لر ، تجربه آلات وادواتى ، الحاصل بر خزينة عرفان ايله اثبات وجود ايدە جكلردره لكن هر شيدن صرف نظر ايدەلم . آيدە يوز يتىش فراتنى مصرف طلبه ينى پك مسعود باشاده بيلير فكرندەيم .

بالكز يارسده كى طلبه نك موقعلرى خصوصى بر صورتده نظر دفته آلتيدرد . چونكه يارسده كى طعام اجرتى او قدر فرقى دكلسده اسكان جهتى فضله باره يى اعجاب ايدر . برده پارس پك بويوك اولديغندن بر يردن ديكر يره كيديله جكى زمان اكثر يا ترامواى وسائر مصرفى باش كوسترمك ملحوظ اولديغندن ، البسه وسائرده دها بهالى اولديغندن اوراده كى طلبه يە آيدە ايكي يوز فراتنى ويريلرسە موافق بر خط حركت تعقيب اولنمش اولور مطالعه سندەيم .

بو ملاحظات وافكاره قارشى فرانسده تحصيلده بوانان آرقداشلرمدن بعض بحق اعتراضلر رساله كزه ورود ايدر ايسه ، احتوا ايدە جكلرى حقايق دقيقه نسبتندە مطالعه لرندن نمون اوله جقمى قارئين كرامه عرض ايله شو حسب حاله نهايت ويريبورم .

۳۲۹ ثانى

ليونىه تورك طلبه سندە : ابراهيم صفى